



# מעיינות מהרצ"א

הלכות ומנהגים הנהגות והדרכות ממרן בעל בני יששכר זי"ע ומדברי צאצאיו ותלמידיו הקדושים על פרשת השבוע ועניני דיומא פרקים נבחרים מספר "מאורות מהרצ"א" על סדר השולחן ערוך העתיד לצאת לאור עולם ברוב פאר והדר יוצא לאור על ידי מכון "מעיינות מהרצ"א"

שנה ב' | פרשת מטות תשע"ד. גליון ס"ה

## הדרכה ישרה

### מדה כנגד מדה

#### מאופן הגזירה יבינו על איזה עבירה באה זאת הגזירה

או יאמר, וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל. (ראשי המטות הם הראשים המטים את עצמם לצורכי הצבור ומציעים את עצמם בצער הצבור ומתפללים בעדם ולבטל מעליהם גזירות רעות, וידוע מזה"ק (ח"א קא): ענין ר' אחא דבטל מותנא ממתא מחסאי איתחזי ליה בחלמא כיון דעבדיה הא עבדי נמי הא דחייבין הם קמאי, ועמד והחזיר בתשובה, והנה למשכילים כאלה יתבוננו באיכות הגזירה ויבינו מאופן הגזירה על איזה עבירה ועון באה זאת הגזירה ויכולים להשיב את העם בתשובה ולהודיע להם את המעל אשר מעלו ואופן התיקון, וזהו וידבר משה (כפשוטו משה אדונינו וכן כללות בחינת הדעת דמשה בכל דור) אל ראשי המטות לבני ישראל (אל אותם הראשים המטים את עצמם לבני ישראל לידיע הצטרכותם ולצער בצרתם ולדחות מעליהם כל צר וצורר, אמר להם משה וכן הדעת בכל דור) לאמר (שיאמרו לישראל) זה הדבר (דבר לשון עז וגבורה, ורצה לומר הגבורה והדין שבאה על שונאי ישראל) אשר צוה יי' (אש"ר הוא עולם התשובה, בינה המאשרינו), ורצה לומר השי"ע עשה זה כדי לעורר אתכם לתשובה, כי על ידי מהות ואיכות הגזירה תוכלו להתבונן איזה עבירה ועון בידיכם, כי מדה כנגד מדה לא בטלה ותשובה אל יי' וגזירה עבירה דבטלה וישבו לרחמכם, כל זה יודיעו ראשי המטות לבני ישראל וכענין ר' אחא בזה"ק עיי"ש ותבין, והשי"ע יעורנו לשוב אליו באמת וישבו ירחמנו ויגאלנו גאולת עולם במהרה בימינו אמן; [אגרא דכלה מטות]

#### התשובה מוכרחת להיות באותו ענין ובאותו אבר שחטא

אמרו חז"ל (קדושין לט): מחשבה רעה בישראל אין הקב"ה מצרפה למעשה לבד ממחשבת עבודה זרה, והנה יש להתבונן בזה דכולי עלמא סביא להו דהרהור נזות אסור מדאורייתא... והנראה [המשך בעמוד 3]

## אתערותא דפרקא

### הנהגות האדם (ל"ח)

מצות מילה: התהלך לפני והיה תמים / הצלחת נפשיו על ידי קיום המצוות

לשון קדשו של רבינו בהנהגות האדם (אות ב):

"להיות שמצוות צריכות כוונה, צריכים אנחנו לכון תיכף המצוות שבגופינו שזאת היא לשם מצוה, דהיינו מצות פאות הראש והזקן ומצות מילה העשין והלאין שיש בהם".

\*\*\*

טענותיהם המשובשות, רק באתי לעורר בענין המצוה הזאת שנצטוו בה אברהם אבינו בראשונה והוא היה ראש החוקרים והפלוסופים, אמר לו השי"ע 'התהלך לפני והיה תמים', עשה המצוה כאשר צוך ד' אלקיך, וזה הוא הצלחת נפשך ורוחך ונשמתך מבלי הביט אל חקירה בשכל המוגבל בחומר, כי הוא יתברך הוא היוצר והבורא הוא היועד הטוב לנו ולנשמותינו.

יצא לנו מזה בעסוק האדם במצוה הזאת, וגם כל ימי חלודו בזכירתו במצוה הזאת החתומה בבשרו, והיא מנגדת לשכל האנושי המוגבל בחומר, להיות השכל החומרי מתמיה למה יברא השי"ע בריאה לבטלה ויצוה להסירה, הנה הקדים השי"ע לאברהם אהבו 'התהלך לפני והיה תמים', הנה בזכור האדם במצוה הזאת הנה בכלל זה להיות תמים עמו יתברך בכל ענייני תורתו ובמצוותיו, ובכל ענייני העולם, ולאחמין כי הוא היועד טוב לנו, הוא הא-ל הטוב והמטיב לנו, ועשית מצוותיו יתברך בעשית הגשמיות וחקר דיני מצוותיו כשור ובור ומבעה והבער הוא הצלחת נפשיו, היפך סברת החוקרים אשר עילה מצאו בשכלם החומרי לומר שעיקר הצלחת הנפש לחקור על הגלגלים והכוכבים וכיוצא, וכאשר יתבונן האדם בזה וימצא את עצמו מחוסר אמנה בזה ישוב אל ד' וירחמוהו".

וראה עוד באגרא דכלה (ראה) שביאר רבינו יסוד זה שכשמקיים האדם מצוותיו ית' מתדבק בהש"ת, וזל"ק:

"וכן בעשיות המצוות הגשמיות, הם מדמים בדעתם שניתנו להשכיל איזה מושכל, ובאם ישיכל המושכל בלא העשייה אין מן הצורך לעשייה, ובפרט המצוה שמבואר בה איזה טעם הנה הם סוברים שאין מן הצורך לעשותה בפועל דוקא, דהיינו כדומה ציצית מבואר בפסוק 'וראיתם אותה וזכרתם את וגו'', הנה ידמו בדעתם כיון שטעם המצוה אינה רק לזכירה הנה אומרים לנפשם שהם זוכרים בלאו הכי, וכן כדומה בתפלין וכיוצא, וכן במצות שאין להם טעם, בודים טעם מלבם לרמוז איזה דבר ואומרים לנפשם כיון שמתבוננים בזה המושכל פטורים מעול עשיות המצוה בפועל, כי אומרים הרשעים מה יתן ומה יסיף לעשיות המצוה הגשמיות. אבל אנחנו זרע קודש זרע בירך ד' אין לנו חלק עם כתות הרשעים והחטאים האלה בנפשונם ובטענותיהם המזויפות, כי מה שטענו האיך מאיר הנפש בעשיית המצוות בגשמיות, נאמן הוא בעל מלאכתנו אשר עשה לנו את הנפש ואת הבשר אשר קדשנו במצוותיו וצונו על עשיות המצוות הללו שעל ידי עשיות המצוות הללו הוא רפואתנו וקיום נפשנו, כי אין מן הצורך להביט על ענין העשייה בלבד שהוא מוגשמת, רק על ענין המצוה הוא יוצרנו ית' אשר אמר ונעשה רצונו, ורצונו הוא בלי סוף ותכלית, ורצונו הוא המהוה והמקיים כל העולמות".

וכן כתב רבינו בספר דרך עדותינו (ח) שהמצוות הם אברין דמלכא, ועיקר הצלחת הנפש להתבונן אין לדקדק בהם כראוי, וזל"ק:

"והעיקר מקובל אצלנו שדוקא בזה הוא הצלחת האנושי בעשיית מצוותיו יתברך בעשייה דוקא, כי המצוות נקראים איברין דמלכא כביכול, והדברים ארוכים כתובים אצלנו באורך בביאורינו לתורה, ובה הרבו לפשוט המתפלספים הפרו חוק וברית התורה תפח רוחם, ועיקר הצלחת הנפש בהתבונן במצוות התורה האיך ידקדק בהם, ואשר יעשה אותם האדם וחי בהם בהם דייקא עשייה ממש כאשר צונו ה' אלקינו, אפילו לא יתבונן כלל בשום טעם מושכל בשכל, כי עיקר השכל הוא התבוננות באיכות עשיות המצוה בדקדוקים והאיך תוכשר והאיך תופסל על פי דתי התורה".

הנה מה טוב ומה נעים לקיים הנהגה קדושה זו שחרטה רבינו עלי גליון, תיכף ומיד בהשכמת הבוקר לכוון על קיום המצוות שבגופינו תמיד, ובפרט מצות מילה שאנחנו מודים ומשבחים להקב"ה על מצוה זו תמיד בברכת המזון ועל בריחתך שחתמת בבשרינו, וכידוע שבמצוה זו נתיישבה דעתו של דוד המלך ע"ה כמו שאמרו במנוחות (מ:):

"ובשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום, אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה, וכיון שזכר במילה שבבשרו נתיישבה דעתו, לאחר שיצא אמר עליה שירה, שנאמר 'למצוה על השמינית מזמור לדוד', על מילה שניתנה בשמיני".

על כן בראש ובראשונה נציין את ההוראה התמידית שכתב רבינו בס' דרך פקודיך (מצוה ב חלק המחשבה אות ו-ז), לכוון כל ימי חיינו בעולם הזה בזכורנו את המצוה הזאת, שרק על ידי עשיית מצוותיו ית' ש' ולימוד התורה הקדושה תהיה הצלחת נפשנו ורפואתה וקיומה, וזל"ק:

"אמר הקב"ה לאברהם אבינו 'התהלך לפני והיה תמים' (בראשית יא), כאשר צונו השי"ת המצוה הזאת נצטוו להתהלך בתום, הכוונה כי הנה השכל האנושי יתקשה לדעת אם מאוסה היא הערלה למה נבראת, וכמו ששאל טורונסורפוס רבי עקיבא איזה מעשה נאה של הקב"ה או של בשר ודם, והנה רבי עקיבא השיבו החיטים צריכין לטחון והתורמוסין צריכין למתוק (תנחומא תריע), הכוונה שהשי"ת פעל ועשה את עולמו באופן שהאדם על ידי בחירתו ישלים ההשלמה בכל דבר כי רצה לזכותו ולהשתעשע במעשה ידיו, ומחייב האדם לעשות מצוותיו בלי חקירה למה עשה ד' ככה, רק להתהלך בתום ולהשליך עליו יתברך כל מאוויו ולקיים מצוותיו הגם שהשכל דוחקהו למה עשה יי' ככה, ישוב אל לבו, הלא אין מחשבתו כמחשבותינו, ומה אנו ומה חיינו לבוא עד תבונתו ית' ש, ונאמן הוא בעל מלאכתנו אשר הוא ודעתו וחכמתו אחד, הוא יודע הטוב והמובחר לנו רק עשות מצוותיו.

ובאם ירצה לשוטט בשכלו מה ענין המצוה הזאת יפול במכמורת, כי האיך אפשר לנבאר בריה קטנה מעוטה בדעת לבוא עד תכלית חכמתו והוא וחכמתו ודעתו אחד, וכמו שיארע לאדם שייצטרך למלאות רעבונו מחיטין, אזי מוכרח לקצור ולזרם ולבררם ולטוננם ולאפותם, וימלא רעבונו באכילתו מהם, מה שאין כן כשירצה לשבור רעבונו יניח מלאכתו זאת, ויאמר, לא אעשה המלאכות הללו, עד אשר אבוא לתכלית הדבר, לידע למה עשה ד' ככה, ולא ברא גלוסקאות מנוקה בשלמות, הנה לא ישבור רעבונו בחקירתו זאת, ויודל לשחת בטפשות חקירתו, הן הדברים.

והנה אברהם אבינו להיות שבא בעולם תוהו ולא היה לו רב למורה ולא תורה, אזי התהלך בחקירתו האנושית להתבונן שאין בירה בלא מנהיג, עד שנגלה אליו מלך מלכי המלכים הקב"ה ואמר לו 'אני הוא בעל הבריה', אחרי כל חקירותיו ושכליותיו נתן לו השי"ת המצוה הזאת ואמר לו 'התהלך לפני והיה תמים', להורות גם לבני אחריו שאי אפשר לו לבוא לתכלית טעמי מצוותיו ית' ש, וזה כל האדם לשמור ולעשות ולקיים.

והנה הפלוסופים נפלו ברשת זו ומננו לנפשם בחקירותם הפלוסופיות, בחקרים איך יושלם הנפש הרוחנית על ידי מצוה המעשיית הגשמית, ולפי דעתם ההצלחה להנפשות הוא ביותר בהשכלת השכל בענייני הגלגלים והכוכבים, אשר הנושא הוא דבר נכבד מגרמיים השמימיים, ועל ידי זה באו לחפות בדברים אשר לא כן על מצות יי' אלקינו, בשכלם המוגשם לחומריי, אין כאן מקום להתשפט באורך ורוחב ביטול

## זמני שב"ק

זמן הד"נ	ירושלים
7:10	בית שמש
7:09	בני ברק
7:25	לאנדאן
8:53	
מוצאי שב"ק ר"ת	ירושלים
9:01	בית שמש
9:00	בני ברק
8:58	לאנדאן
10:21	

# שונה הלכות

בירודי הלכות ומנהגים

## כוונת טעם המצוה

במצוות שנתפרש טעמם בתורה, ובמצוות שלא נתפרש טעמם (ו) המשך המצוות שנתפרש בהם שכר ועונש במשנתו של רבינו

כן אין התורה מחזרת, על כן אמר איקום מקמי רבנן ואקבל אגרא, אשר שכרה של זאת המצוה היא זיראת מאלקיך, וכיון שאהיה שלם ביראה הנה שוב שכר היראה תורה, ויהיה לו כח ואומץ ללמוד תורה ולא ייעף ולא ייגע: [בני יששכר שם]

ט. מצות מעשר

במצות מעשר דרשו חז"ל מן הכתוב 'עשר תעשר' עשר בשביל שתתעשר, אם כן נמצא ששכר המעשר מפורש בתורה להתעשר על ידה וצריך לכוון בשעה שמקיים המצוה, ובפרט לפי דברי רבינו שבמעשר מותר לקיים על מנת לקבל פרס כיון שעל ידי העשירות יוכל לבא ליראת השם, אם כן בודאי שצריך לכוון השכר בשעת קיום המצוה.

והנה במצות מעשר דרשו חז"ל (שבת קיט.) 'עשר תעשר' (דברים יד כב) עשר בשביל שתתעשר, והנה הוא על מנת לקבל פרס, ואמרו (תענית ט.) שאסור לנסות את הש"י רק במעשר, ולמדו גם כן מדברי הנביא (מלאכי ג י) 'הביאו את כל המעשר וכו' ובחזונו נא בזאת וכו' (ורוב הפוסקים מסכימים שהוא הדין לכל הצדקות ומתנות כהונה), וטעמא בעי, אבל נלמד הדבר בדברי רבותינו 'עשר תעשר, עשר בשביל שתתעשר', וסיים הטעם למה כזאת לעשות מצוה על מנת לקבל פרס, ואמר 'למען תלמד ליראה', בי סגולת ושכר המעשר היא היראה (והדבר מובן למשכיל על דבר אמת, המעשר על שם המדה העשירית מלכות שמים מורא מלכות ירא את י"י בני ומלך' (משלי כד כא)), והנה עניות ח"ו מעביר על דעת קונו כמו שאמרו רז"ל (ערובין מא:), ודעת קונו היינו היראה דא היא עיקרא היראה למדחל מיניה בגין דאיהו רב ושליט עיקרא ושרשא דכל עלמין (זהו ח"א יא:), על כן 'עשר בשביל שתתעשר' 'למען תלמד ליראה', ופרס כזה מותר ומחויב לעשות, והנביא צווה 'ובחזונו נא בזאת', והנה שכר היראה תורה, אם כן מחויב מאד על האדם לעשר בשביל שיתעשר, למען ילמד ליראה, והעניות לא יעביירו על דעת קונו, רק יירא את י"י כל הימים, ושוב כל התורה תחזור לאכסניא שלה היא יראת י"י אשר היא אוצרה כנ"ל.<sup>3</sup>

והנה כבר כתבתי לך שיטת הפוסקים שהוא הדין לכל הצדקות ומתנות כהונה ולויה, כי גם המה מסוגלים ליראת שמים ומורא מלכות (הנקרא צדקה), על כן במצות בכורים שהוא המתנה ראשונה נאמר 'ושמחת בכל הטוב' (דברים כו יא) 'אין טוב אלא תורה' (אבות פ"ז מ"ג), כי תתקיים בזה כל התורה כי שכר המתנות והצדקות היא היראה ושכר היראה תורה, וזהו שסיימו במדרש 'לפיכך משוה הזהיר את ישראל עשר תעשר', רצה לומר הנה הוא נדרש 'עשר בשביל שתתעשר', והנה טעמא בעי, הלא הוא על מנת לקבל פרס, אבל לפי הנ"ל יתכן, כיון דהכוונה היא לירש את התורה על ידי היראה שיקנה, והנה עניות ח"ו מעביר על דעת קונו היא היראה, על כן מהראוי ומחויב לך שתעשר בשביל שתתעשר, (והש"י הבטיח 'ובחזונו נא בזאת') והנה בודאי כן יקום ולא יהיה לך העברה מדעת קונך ותתקיים בך היראה כל הימים, וכיון שיהיה לך היראה בקיום אז תשמח בכל הטוב וזו תורה שתבוא ותחזור לאכסניא שלך ולאוצר הטוב וזו היראה: [בני יששכר שם]

האדם, אף שלא נזכר במקום הציווי:

3. ראוי להסמיך כאן עוד מש"כ רבינו בבני יששכר (סיון מאמר ה סימן יט) הטעם שהתירו לנסות את הקב"ה במצות מעשר, וז"ל: "ובזה תמצא טוב טעם ודעת מה שהוא במשפטי התורה שאסור לנסות את הש"י רק במעשר וצדקה, ולמה כזאת, אך הוא, דהנה צדקה הוא למעלה מן השכל, דהשכל מחייב כשנתן משלו לאחר הוא מתחסר וכשמחזיק לעצמו נשאר בידו, ועל פי התורה בהיפך, אם כן מצות הצדקה אמונה למעלה מן השכל, וצוה הש"י לבחון אותו בזה דאז יתאמת אצלו בשכל דבר שהיא למעלה מן השכל, וזהו 'וצדקה תציל ממות' (משלי יב) כמו"ש לעיל בענין 'צדיק באמונתו יחיה', וזהו שאמרו רז"ל (בבא בתרא י.) 'גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה', כי הגאולה על ידי אמונה, 'עצות מרחוק אמונה אומן' (ישעיה כה א), וכענין הנאמר בגאולת מצרים 'ויאמן העם' (שמות ד לא), והאמונה היא צדקה כמו"ש לעיל".

לפי זה בודאי מן הראוי כשמקיים מצות מעשר ומכוון אל השכר כדברי רבינו, שיכוון גם כן שווה אחד מעיקרי האמונה שמאמין בדבר שאינו מובן בשכל שיתעשר על ידי מה שמחסר ממנו:

ז. מפני שיבה תקום והדרת פני זקן

לפי מה שפירש רבינו שהכתוב 'זיראת מאלקיך' הוא שכר על קיום המצוה של 'והדרת פני זקן', ובשביל קבלת שכר רוחני כזה דהיינו יראת שמים מותר לקיים המצוה על מנת לקבל פרס, אם כן בודאי שצריך גם לכוון השכר בשעה שמקיים המצוה מדין מצוות צריכות כוונה כנ"ל בגליון הקודם.

משנה (אבות פ"א מ"ג) 'אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת וכו' אלא הוו כעבדים וכו' ויהי מור"א שמי"ם עליכ"ם'. הך סיומא 'ויהי מורא וכו' לא נודע עניינו בסמיכות לכאן, והנראה לפרש על פי מה דאמרו בגמרא ברכות דף כ"ח ע"א 'ר' זירא כד הוה חלש מגירסא הוה יתיב אפתחא דבי מדרשא, אמר כד נפקי רבנן איקום מקמייהו ואקב"ל אגר"א, כל הרואה משתומם, וכי סלקא דעתך שעשה זה התנא המצוות כדי לקבל שכר, שאמר ואקב"ל אגר"א, אך הוא לדעת, דהנה במצוה זו נאמר בתורה (ויקרא יט לב) 'מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלקיך וכו'', ואמרו בזהר (ח"ג קלב.) 'מאן חמי תיקונא דדיקנא עלאה יקרא דלא איכסף מניה, נראה דסבירא ליה דהאי ויראת מאלקיך הוא הבטחה, כשתקיים המצוה הזאת, והיה זה שכר ויראת מאלהיך', יגיע לך היראה, אם כן לפי זה בזאת המצוה מותר לעשותה על מנת לקבל פרס, היינו היראה, וזה שאמר התנא 'אל תהיו כעבדים וכו', ויהי מורא שמיים עליכ"ם, היינו שזה מוטל עליכם לעשות המצוה אשר שכרה מורא שמים, זה מוטל עליכם לעשותה דוקא על מנת לקבל פרס, והוא נחמד ונעים: [אגרא דפרקא אות שמה; בני יששכר סיון מאמר ה סימן יד]

ח. מצות היראה

על פי מה שדרשו חז"ל בפ' 'ויהי כי יראו המילדות את האלקים וגו' דשכר היראה הוא תורה, אם כן יש מקום להסתפק דשמה זה גם בכלל אותן המצוות שנתפרש שיהיה בתורה, שהרי דרשו כן מן הפסוק 'זייטב אלקים וגו'<sup>2</sup>, ואם כן צריך לכוון השכר בשעה שמקיים המצוה.

ובהעמיק עוד, דהנה רז"ל במדרשיהם אמרו בפסוק (שמות א כא) 'ויהי כי יראו המילדות את האלקים וכו' וזייטב אלקים וכו' אמרו בזה הלשון 'מהו שכר היראה תורה וכו' ותרא אותו כי טוב הוא' (שמות רבה א טז) עיי"ש, ופירשנו שם דדייקו רז"ל מדכתיב סתם 'זייטב אלקים למילדות' ואינו מבואר מהו ההטבה, על כרחך הוא הטוב בעצם, כי כל הטובות המה במקרה אבל התורה היא טוב בעצם 'כי לקח טוב נתתי לכם תורתי וכו' (משלי ו ב), ועל זה תיקנו אנשי כנסת הגדולה 'ברוך משלם שכר טוב ליראיו', והנה תראה התורה והיראה מישך שייכי אהדדי כמו שאמרו בפסוק (ישעיה לג ו) 'והיה אמונת עתך וכו' אמונת זה סדר זרעים וכו' (שבת לא.), ואפילו הכי אי יראת י"י היא אוצרו אין וכו', דכיון שיש בידו אוצר היראה הנותנת קיום והעמדה לדבר הנאצר בתוכה הנה התורה מחזרת אחריו על כן שכר היראה תורה, הן הדבר.

על כן ר' זירא כד הוה חליש מגירסא ולא היה יכול ללמוד תורה, אזי פשפש במעשיו אפשר הוא מחמת שאין יראתו שלימה כל כך, על כן אין התורה מחזרת, על כן אמר 'איקום מקמי רבנן ואקבל אגרא', אשר שכרה של זאת המצוה היא 'זיראת מאלקיך', וכיון שאהיה שלם ביראה הנה שוב שכר היראה תורה, ויהיה לו כח ואומץ ללמוד תורה ולא ייעף ולא ייגע:

1. כן פירש רבינו גם כן בספר דברים נחמדים, וז"ל: "אבל מצוה כזו שעל ידו יבא שיזכה ליראה, מצוה לעשות בתנאי כזה שיזכה למתן שכרה, היינו יראת הרוממות, וזה שהשמיענו ר' זירא בדבריו שאמר 'איקום מקמייהו ואקב"ל אגר"א' היינו היראה האמיתית, והנה זה מתן שכרה של המצוה ובעבור מתן שכר כזה מהראוי לקיים המצוה על מנת לקבל פרס כזה, הן הדבר".
2. וע"ע בבני יששכר (חדש סיון מאמר ה סימן יד) שהרחיב בזה, וסיים: "על כן ר' זירא כד הוה חליש מגירסא ולא היה יכול ללמוד תורה, אזי פשפש במעשיו אפשר הוא מחמת שאין יראתו שלימה כל כך, על כן אין התורה מחזרת, על כן אמר 'איקום מקמי רבנן ואקבל אגרא', אשר שכרה של זאת המצוה היא 'זיראת מאלקיך', וכיון שאהיה שלם ביראה הנה שוב שכר היראה תורה, ויהיה לו כח ואומץ ללמוד תורה ולא ייעף ולא ייגע".

2. הגם שהשכר לא נזכר אצל הציווי שנצטוונו 'את ה' אלקיך תירא', מכל מקום יש להסתפק בזה כיון שנתפרש בתורה מתן השכר על מצוה זו במקום אחר אם כן מצוה זו נכנס בכלל אלו המצוות שנתפרש בהם השכר, ותמכתי יסודתי במה שהסתפק רבינו באיסור לא תרצח אם צריך לכוון אל הטעם הנאמר אצל בני נח 'כי בצלם אלקים עשה את

# נעימות הלכה

ביאורי השו"ע בדרך פרד"ס התורה

משנה: רבי מאיר אומר, כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי, שנאמר 'ויאמר אליהם אם יעברו בני גד ובני ראובן' וכתוב 'ואם לא יעברו חלוצים', רבי חנינא בן גמליאל אומר צריך הרבר לאומרו שאלמלא בן יש במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו: [קידושין סא.]

כל תנאי צריך להיות בו ארבע דברים, ואלו הן, שיהיה כפול, ושהיה הן שלו קודם ללאו, ושהיה התנאי קודם למעשה, ושהיה התנאי דבר שאפשר לקיימו, ואם חסר התנאי אחד מהם, הרי התנאי כפול, וכאילו אין שם תנאי כלל, אלא תהיה מקודשת מיד, כאלו לא התנה כלל. (הזכיר לאו קודם להן וחזר והזכיר הלאו אחר הן, הרי תנאי כאילו הזכיר הן קודם ללאו) (הר"ן פרק מי שאחזו): [שולחן ערוך אבן העזר סימן לח סעיף ב.]

ותהיה מבוארת לישראל, והנה בראותם דכפל משה התנאי באומרו 'הן קודם ללאו', הבינו דכן הוא הדין בתנאי לדורות עולם, כי ללא צורך לא הוכפל התנאי בדבריו בכאן, ואזי קיימו וקבלו על עצמם להתנהג כן בדיני תנאי לדורות עולם, והוא שאמר 'ויענו בני גד ובני ראובן לאמר', לדורות הענין הדין הזה, 'את אשר דיבר י"י אל עבדך', להתנהג כן בהלכות תנאי, 'כן נעשה' ככל התנאים שיוזמנו לידנו, על כן אמרו 'כן', רצה לומר בדוגמת התנאי הזה, כי לנופא לא הוצרך לך לכפול התנאי, כי כשאנחנו נעבור חלוצים וכו' אז ואתנו אחות וכו', והכפל ממילא מובן, ועל כרחך הוא ללמד דעת משפטי התורה: [אגרא דכלה מסות]

ויענו בני גד ובני ראובן לאמר את אשר דיבר י"י לעבדיך כן נעשה. צריך לתת לב מהו ה'לאמר', גם מה שכתוב 'את אשר דיבר י"י וכו'', היכן דיבר, הגם שודאי משה לא עשה מדעת עצמו, עם כל זה למה דבריו הלשון הזה כיון דלא פורש מאמר הש"י, והרי לעיל אמרו 'עבדיך יעשו כאשר אדני מצוה', כאשר אדני דבר, וגם אומרם 'כן נעשה', 'כן' מיותר, והוא להו למימר 'נעשה'.

והנראה דנהה חז"ל (גריס יא.) למדו מכאן דיני תנאי על פי דת ודין תורתנו הקדושה 'תנאי כפול' וקודם למעשה' והן קודם ללאו, והנה הדינים הללו בודאי ארון הנביאים למדם מפיו יתברך בקיבולו כל התורה, וזכו בני גד ובני ראובן שיתחדש הלכה על ידם

דייקים בכתוב

קבלו עליהם דיני תנאי לדורות כאשר הבינו מדברי משה רבינו

## המשך 'אגרא דבי הלולא' עמוד 4

תעודת כבוד הרב הצדיק, בוצינא קדישא, חסידא ופרישא, החריף ובקי, צנא מלא ספרא, זך הרעיון, מוכתר בנימוסין, תפארת ישראל ע"ה פ"ה קקש"ת מו"ה שלמה שפירא שליט"א ממונקאטש.

תעודת כבוד הרב הצדיק, בוצינא קדישא, חסידא ופרישא, החריף ובקי, צנא מלא ספרא, זך הרעיון ובר לבב, עמוס בתורה וביראה, עטרת תפארת ישראל, ע"ה פ"ה קקש"ת מו"ה צבי אלימלך שפירא שליט"א מבלאזוב.

תעודת כבוד הרב הצדיק, בוצינא קדישא, חסידא ופרישא, המפורסם בצדקתו וקדושתו, נזר ישראל ותפארתו, ע"ה פ"ה קקש"ת מו"ה מאיר יהודא שפירא שליט"א מבוקאווסק.

בעזה"י

רבינו הקדוש הגשור הגדול הרמ"ק זצללה"ה זי"ע וכו', ליש ולביא, ואילו נגלה אליהו הנביא, ומגלה לי כל טמירא, ובעת משה עלה אל האלקים נפק קדמוי עמודא דנורא, האיך אשר יהרוס לעלות, לעטרהו בשיר המעלות, וכתב וחקק ורשם, יחטא ואשם, כי לא יגמור את ההלל, ואף אפס קצהו לא ימלל, גם יכונן על יתר מראהו צדקותיו, להודיע לבני האדם גבורותיו, כי הכי לא ידע איש עד היום הזה את גבורתו, גדולתו, צדקתו וקדושתו, הלא מקצה השמים מוצאו, ועד קצה השמים כבוד רבם ומוראו.

ב"ה יום ג' שלח תר"ג בלזוב.

חיים וברכה למשמרת שלום, לכבוד ידידי הרבני המופלא ותיק וחסיד הנגיד המפורסם יקר רוח איש תבונה היחסן וכו' כש"ת מו"ה יעקב משה נ"י אמקרויט.

ב"ה א' לסדר להוסיף לכם תבואתו תר"ג לפ"ק. לכבוד ידידי החסיד המופלג הירא חו"ג הנגיד המפורסם כש"ת מוהר"ר יעקב משה נ"י.

מכתבכם הנכתב בעט שעשעי איך אשר התחלתם להדפיס הסיפור מרבינו משה קורדובירו זצללה"ה השיגוני וששתי מאוד על התגלות תורת משה, אולם בנידון בקשתכם ליתן הסכמה, אין זה כבוד המחבר הקדוש ואין זה כבוד להאר"י הקדוש אשר העיד עליו שמת בעטיו של נחש והיה בעל גילוי אליהו ואיך שראה אשר עמודא דנורא אזלא קמיה, אולם זאת ביכלתך להדפיס משמי אשר גם אני מבקש מדורשי שלומי אפילו מאותן שאין להם ידיעה כלל בחכמת הקבלה שיקנו הסיפור בכסף מלא להביא ברכה אל ביתם, כי זולת קניית פשוטי עם אין באפשרי להוציא לאור מחמת הוצאות הדפוס כי רבה היא, על כן נחשב בקנייתו כיששכר וזבולון אשר על ידם ביכולת היודע ומכיר לעסוק בתורת הרמ"ק זצללה"ה הנ"ל.

יקרתו היה למראה עיני, וכפי שידוע לו, שדרכי לחדול מלילך בגבהות בעניני הסכמות, ובפרט בסידור הרמ"ק זצללה"ה שהוא אך למותר, ומה גם שכבר נתנו כל הצדיקים שליט"א מכתבי תעודות, אך זאת אבטיחיה כאשר יופיע אי"ה לאור אקבל סידור אחד ואשלם עבורו הרבה יותר מכפי שיושת עלי ואבקש שכל ישראל יביאו ברכה לביתם ויתברכו ממעון הברכות.

דברי ידידי המברכו בברכת כל טוב ויזכה לכתוב כט"ס.

צבי אלימלך שפירא

הק' מאיר יהודא שפירא החופ"ק בוקאווסק

אך זאת בשבטי ישראל נאמנה אודיע, מה יראו על ככה ומה יגיע, היות בין כל הספרים אשר כתב משה, לנו למורשה, אשר בהם נפתחו השמים, והיו לנו לעינים, ומפיהם אנו חיים, אשרי העם שלו ככה, עוד ממגד שמים השביענו ברכה, סידור תפלה למשה איש האלקים, בו נבעו מצפונות, שפונות טמונות, זקוקין דאשא, ומסקו עד רישא, על כל ברכה ותהלה, על כל

תחן ותפלה, על כל אות על כל מלה, שמות קודש קדשים, עליות עולמות וספירות, יחד מאירות, גילה סודם, איה מקום כבודם, משובצים במילואותם, בהיכליהם ובטירותם, הכל מבריכה העליונה מקור נזלים האי נהר דנגיד ואיתרבו נובע, ולאיש אשר על רחובות הנהר דעתו נוטע, נוגה כאור יהיה עידו לו קרינים, וירבה ויבוא בעדי עדיים.

וגם לאיש כמוני אשר רזי עולם אין לו לב לדעת, ואוזן שומעת, הסיפור הזה הוצק חן בשפתותיו, ישא מדברותיו, ונשמת שד-י ביננו על פי מדותיו, כוונות קדושות בתורה ובתפלה ובמצות ביראה ואהבה דברים השווים לכל נפש דרושים לכל חפציהם, ונועם ה' עליהם, איש איש כפי נחלתו, אשר זכתה לו שדי תבינתו, ישא אלומתו, זה נוטל עד מקום שידו מגעת, וזה נוטל עד מקום שידו מגעת וזה שיש בו רוח חיים, לעבוד את אלקינו שבשמים, והכל הולך אל מקום אחד ומויחד ב"ה וב"ש, הסיפור הזה עד הנה היה בכתובים טמיר ונעלם אור מופלא שסכהו עתיק יומין, ועתה הבוחר בתורה ובמשה עבדו ובישראל עמו, אורות מאופל אמר ויהי, ענגי אופל לא יכבהו, ערפלי סתרה לא יעממהו, ויצא השמש בגבורתו, וליהודים היתה אורה, זו תורה, אשר שם משה לפני בני ישראל, וכל ישראל יחדו לקראתו, וברוך ה' יענו לעומתו, והביאו לדפוס ש"ב הרבני המופלג הירא ושלם הנגיד המפורסם מו"ה יעקב משה אמקרויט נ"י מפרעמישלא. ובכן עדת מי מנה, אשר רוחכם את א-ל ועם אנשים נאמנה, הוו זהירין בלא רשות המדפיס להדפיסו להסיג גבולו מאת צאתו מהדפוס.

באעה"ח ג' שמות תר"ג מונקאטש שלמה שפירא

## המשך 'הדרכה ישרה' עמוד 2

העונש הוא לשונאי ישראל גם כן מדה במדה שיתענשו כגון דאגה בלב וכיוצא בו אבל לא במעשה, חוץ מחשבת עבודה זרה ח"ו דהנה ינסה ח"ו אחר עצם הרע ושב להם הרע לעצם הבן הענין... (הוספה מכת"ו)... ולפי זה יצא לנו דאמת מחשבות רעות עבירות חמורות המה... אך לענין התשובה יצא לנו מזה דתשובת האדם על המחשבה הוא תשובת המשקל תספיק לו גם כן המחשבה עיין בפרי מגדים בפתחה הכוללת לאו"ח (ח"ג אות יג) הרהור טוב מבטל (ומכפר) על הרהור רע, וכתב שם עוד דגם על הרהור עבודה זרה יהרהר בדברי תורה יראת השם, ונראה לי בזה כיון ששב לעצמיותו הטוב תספיק לו תשובתו בהרהור, ודי בזה למשכיל: [דרך פקודין הקדמה ז אות א.]

לי בזה דמדותיו של הקב"ה הם מדה כנגד מדה, ובאיוה ענין שחטא באותו ענין מביא עליו העונש, וכן התשובה מוכרחת להיות באותו ענין ובאותו אבר שחטא, כגון רגלים ממהרות לרוץ לרעה ירוץ לבית הכנסת ולבית המדרש וכו' (חסר) [הנהגה באומות העולם אמרו רז"ל שהקב"ה מצרף מחשבתו למעשה שיתענשו במעשה על מחשבתו הרע, והנה איך יוצדק זה בפועל אמת שפעולתו אמת ומשפט צדק, אבל יבין הדבר על פי מה שכתב הרב בעל גור אריה בספר הנגח (פי"א), היות ישראל עצמותו טוב שהן חלק אלקי ממעל, והרע שבהן מקריי, והמקריי אינו מתמיד ואין לו יסוד במציאות הויה, ובאומות העולם הוא בהיפוך שהם משווש דסטרא אחרא, והרע שבהן הוא בעצם והטוב שבהן הוא מקריי ואינו מתמיד עיי"ש... מה שאין כן ישראל שעצמותו טוב המחשבה רעה אינה נקראת עשייה, כי אין זה עצם שלהם, ועל כרחך הגם שמחשבה רעה עבירה הוא להם, הנה

# אגרא דבי היולא

## הרמ"ק - רבי משה בן רבי יעקב קורדובירו זי"ע בעל פרדס רמונים ותומר דבורה - כ"ג תמוז ש"ל לפ"ק

התגלות תורתו באלף הששי

ואאלפך חכמה (איוב לג לג). יש לפרש ו' אלפי"ן הם חכמה להשכיל מהם דבר חכמה... עוד רומזים לששה אלפי שנה, אלף א' אלה תולדות' (שנתיישבו התולדות בעולם מבריאת העולם ואילך), אלף ב' אלה פקודי', היה באותו האלף נח אברהם פקידים בארץ שקיימו העולם, אלף ג' אם בחקותי תלכו' מתן תורה, אלף ד' אלה מסעי בני ישראל' היינו גליות, אלף ה' אלה הדברים' נתחבר בו תלמוד ירושלמי ובבלי, אלף ו' אתם נצבים' שלחן ערוך רמ"א (היינו הלכות פסוקות מעמד ומצב), כל זה בספר בינת יששכר עם קצת תוספות שהוספתי. והרב הגדול חיד"א זלה"ה הוסיף לומר, באלף הו' נתגלה הזהר הקדוש וקבלת הרמ"ק והאר"י ז"ל, זהו אתם נצבים לפני י"י אלקיכם, עכ"ד. וזהו שיש לרמז ו'אאלפך חכמה, ו' אלפי"ן שהם ראשי סדרין בתורה יש לך ללמוד מהן חכמה, ולא דבר ריק הוא ולא במקרה הוא: [בני יששכר חדש סיון מאמר ה סימן יב]

בזמן הזה הנסתרות כמו הנגלות

רצה לומר הגם שהיה להם בקיאות בחלק הראשון היינו ידיעות חלק העיוני במצות התורה, עם כל זה לא ערבו אל לבם לגשת אל החכמה הקדושה עד שהיה להם זקנה ושיבה וענוה יתירה, והנה כל זה תתבונן בכתבי האר"י ז"ל והרמ"ק ותלמידי תלמידיהם שאין זה גוהג בדורותינו שהנסתרות נעשו כנגלות להחפץ בקרבת אלהים, ואומר אני הלואי שלא היו מקילין גדולי הדור בלימוד החכמה הקדושה, והלואי היו מלמדים דרך לתלמידיהם לעסוק בחכמה הלזו, אזי בודאי לא היה שום הרמת ראש לחכמות החיצוניות, והיו כל החכמות נדחים מפניה כמו שנדחה החושך מפני האור, אך שעונותינו גרמו שגם כמה וכמה מצדיקי הדור סגרו את דלתי החכמה בפני פרחי הכהונה, ואמרו שלא ילמדו עד שיהיו בעלי מדרגה ורוח הקודש, והנה עבור זה נשארנו ערומים מן החכמה הקדושה ונתגבר בעוונותינו הרבים חשיכות החכמות החיצוניות הכסיל בחושך הולך, ובמהרה בימינו ויאמר אלקים יהי אור ויאור לנו: [מעין גנים פ"א אות ה]

דקדק בספר הזהר כמו בספר תורה

ובפרט הקדוש הרמ"ק אשר יגע בעצמו בספר הזהר לפרשו ממש בכל רמיזותיו, ודקדק בו ממש כמו בספר תורה (סור מרע ועשה טוב להרה"ק מזידיטשוב זי"ע). אמת נכון הדבר שבדברי הזהר הקדוש יש מקום לדרשו בפנימיות לפנימיות ברמיזות בראשי תיבות וסופי תיבות ממש כמו בתורה, וכבר ראינו בדברי קדושי עליונים פליאות נשגבות בזה, עיין בדברי מהר"ש מאוסטרפאלייט בספרו דן ידן מאמר י"ג ותראה פלאות, ותברך ברוך שחלק מחכמתו ליראיו, ולא זכינו לראות ספרו הקדוש מחנה"ה ד"ן, הנראה שלא היה העולם כדאי להשתמש בו, ולקמן נביא לך עוד ראיות שיש לדרוש דברי הזהר בראשי תיבות וסופי תיבות ומספר ומנין: [הוספות מהרצ"א אות יב]

תלמידי הרמ"ק קנסו את עצמם

והנה כתבו ספרי המוסר שהמשכיל והמשים עיניו על דרכיו, יראה לקנוס את עצמו בקנס על כל תנועה ותנועה שיעבור את פי י"י, דהיינו בהביט אל דבר אשר לא ל"י הוא, וכיוצא בשאר החושים, יקבל על עצמו להתענות או ליתן צדקה, וכמו שעשו תלמידי מהרמ"ק: [אגרא דכלה שופטים; וראה עוד גליון כ"ג באתערותא דפרקא]

בשנת תרנ"ב הדפיסו את הסיפור 'תפלה למשה' ממרן הרמ"ק זי"ע בדפוס המשובח של החסיד מוה"ר יעקב משה אמקרויט, ועטרוהו אז בהסכמות גדולי הדור, וביניהם נמצאו גם כן שלשה הסכמות מנכדי רבינו זי"ע שהפליגו בקדושתו של הרמ"ק ומדרגותיו הנוראים, ובשבח דברי תורתו וספריו הקדושים, ובפרט בהסכמתו של הרה"ק ר' שלמה ממזנקאטש זי"ע האריך בחן ובנועם עליון בחרוזים נפלאים להללו ולשבחו עד אין חקר:

## מדברי תורתו

'לשארית נחלתו' (מיכה ז יח). הנה הקב"ה מתנהג עם ישראל בדרך זה, לומר, מה אעשה לישראל והם קרובי, שאר בשר לי עמהם, שהם בת זוג להקב"ה, וקורא לה בתי, אחותי, אמי, כדפירשו ז"ל (שיר השירים רבה פ"ט), וכתוב (תהלים קמח ד), 'ישראל עם קרובי', ממש קורבה יש לו עמהם ובניו הם. והיינו 'לשארית נחלתו', לשון שאר בשר, וסוף סוף הם נחלתו, ומה אומר, אם אענישם הרי הכאב עלי, כדכתיב (ישעיה סג ט), 'בכל צרתם לו צר', כתיב לא באל"ף, לומר שצערם מניע לפלא העליון וכל שכן לכו פרצופין, שבהן עיקר ההנהגה, וקרינו בוא"ו לו צר', כדכתיב (שופטים יטו), 'ותקצר נפשו בעמל ישראל', לפי שאינו שובל צערם וקלונם, מפני שהם שארית נחלתו: [תומר דבורה פרק א]

זי"ג מדות שאמר מיכה (מיכה ז יח) 'מי אל-ל כמורך נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו', לזכור על פי פשעו מהו הענין שאומר שהש"י 'עובר על הפשע', מהו לשון 'עובר', וגם מהו 'לשארית נחלתו', (ודברי חז"ל ידוע (ראש השנה ה.)). ונראה לי על פי מה שכתב הרב הגדול מ' חיד"א זלה"ה שגם הרמ"ק ז"ל, 'לשארית נחלתו', דהש"י מרחם על ישראל לפי שגם (קרובי כציוול) שאר בשר (העמוסים מני צטן כציוול) עיי"ש. ולפי זה יש לפרש צוה מה דקשה הרמ"ע ז"ל, הלא קיימנו לך כל האומר הקב"ה ויתכן וכו', ואיך נאמר דאם רוב זכויות יאל כנוגה לדקו, ואפילו מהלך על מהלך 'כובש' 'נושא' 'מעביר', זאת ועוד אחרת, אהנו אומרים בתפלתנו 'אנו מלאי עון ואתה מלא רחמים', והנה יהיה כל זה דרך ויתור, ותיכף, דלא מיקרי ויתור רק כשאינו על פי דרכי התורה, מה שאין כן כשיש איזה דרך על פי דרכי התורה אין זה ויתור, וכתפתי מה במקומות רבים אף הש"י ממליץ עילה על פי משפטי התורה ככדי לרחם עלינו. והנה זהו שיש לפרש, מי אל-ל כמורך (אל"ל הוא חסד גמור כמה דהא אמר (תהלים נג ג) 'חסד אל כל היום', ואמר, מי הוא המתחסד בחסד חסד כמורך נושא עון ועובר על פשע (כציוול עובר על שורת הדין והמשפט כמו שפירש צוהר (ה"צ לו): 'עצמתי צלח מלרים לעבר על שורי דינא'), ואם תקשה הלא ויתור הוא ומלך צמשפט יעמיד ארץ, לזה אמר, לשארית נחלתו, לזה לומר הנה זה הוא לישראל עם קרובי כציוול שאר בשר והנה כחצו בתורה (ישעיה נח ז) 'ונוצשך לא תתעלס', וכיון שביא על פי דרכי התורה לא מיקרי ויתור וכדברי הרמ"ע ז"ל: [בני יששכר חדה חלוף ממחר צ סימן יא]

לרגל יומא דהיולא של הרה"ק ר' אורי פיילבן בן רבי אהרן מדיובנקא זי"ע, בעל אור החכמה תלמיד הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע נסתלק לבית עולמו כ"ב תמוז תקס"ו ומנו"כ בדובנקא ת.נ.צ.ב.ה.

נתרם על ידי נכדו ידידינו הנגיד הנכבד הרבני המפוראר הרה"ח ר' חיים פסח ריינער שליט"א זכותו הגדול יעמוד לו ולב"ב להתברך בכל מייל דמיטב וימלא ה' כל משאלות לבו לטובה ולברכה

נתרם על ידי ידידינו הנכבד ההפץ בעילום שמו

לרגל יומא דהיולא קדישא של מרן הרמ"ק זי"ע רבינו משה בן רבי יעקב קורדובירו זצוק"ל

נלבע ז"ג תמוז שנת ש"ל לפ"ק זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל

לעילוי נשמת כ"ק האדמו"ר מנדבורנא אראד זי"ע הרה"ק ר' לוי יצחק בן הרה"ק ר' יהואל זצוק"ל

נלבע ז"ג תמוז תשכ"א לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

נתרם ע"י נכדו הרה"צ ר' יוסף לייפער שליט"א האדמו"ר מנדבורנא אראד ב"ש

לע"נ האברך החשוב רודף צדקה וחסד שנטקף בדמי ימיו לאחר שנודרך ביסורים הרה"ח ר' ברוך בענדיט ז"ל בן יבלחט"א הנגיד הנכבד המפוראר הרה"ח ר' אברהם ווידער שליט"א ראש הקהל דחסיד סאטמאר קרית יואל נלבע ז"ג תמוז ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית מרת שרה בת הרה"ק ר' אהרן אריה לייפער ע"ה אשת חבר כ"ק אדמו"ר הרה"ק מטשענשטואר זצוק"ל נלבע ע"ש ר' ראש חודש סיון ה'תש"א. ת.נ.צ.ב.ה.